

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ SOSYAL GİRİŞİM DÜZEYİ VE YAŞAM TATMİNİ DÜZEYİ İNCELEMESİ

Aynur ÇELİK*

ÖZ: Girişimcilik kavramı; mevcut fırsatlardan yararlanmak amacıyla bazı kaynakların ve bazı süreçlerin araştırıldığı, değerlendirildiği, bunlardan faydalandığı bir süreç olarak ifade edilebilir.Sosyal girişimcilik ise girişimcilik çeşitlerinden biri olup, ekonomik kâr amacıyla olmayan organizasyonların gelir elde etmek için yaptığı sosyal amaçlı bir girişimcilik dalıdır. Yaşam tatmini kavramı ise insanın kendi yaşamını beğenmesi, kendi yaşamını onaylaması ve yaşamından memnun olması ile ilgilidir.

Bu çalışmada; girişimcilik kavramı ve girişimcilik çeşitleri, sosyal girişimcilik kavramı incelenmiş; girişimciliğin bir dalı olan sosyal girişimcilik, gençler ve yaşam tatmini kavramı değerlendirilmiştir.Araştırmaya Türkiye’den 454 üniversite öğrencisi katılmış olup üniversite öğrencilerin büyük çoğunluğunun sosyal girişim alanına uzak olmadığı ve öncelikli olarak kadın hakları ve kadın dayanışması ve çocuk hakları ve çocuklara yardım konularında istekli oldukları tespit edilmiştir. Yaşam tatmini ölçeği puanları ile sosyal girişimcilik öncülleri ölçeğinin puanları arasında negatif yöndedir, çok zayıf derecede ve istatistiksel olarak da anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir .

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, sosyal girişimcilik, yaşam tatmini

Makale Türü: Araştırma makalesi

Jel Sınıflandırması: M10

DOI: 10.29131/uiibd.1450972

Geliş tarihi: 11.03.2024/ **Kabul Tarihi:** 14.06. 2024/ **Yayın Tarihi:** 20.06.2024

STUDY ON SOCIAL INITIATIVE LEVEL AND LIFE SATISFACTION LEVEL OF UNIVERSITY STUDENTS

Abstract: Entrepreneurship concept; It can be expressed as a process in which some resources and some processes are researched, evaluated and benefited from in order to benefit from existing opportunities. Social entrepreneurship is one of the types of entrepreneurship and is a branch of entrepreneurship for social purposes carried out by organizations that do not aim for economic profit to generate income. The concept of life satisfaction is about people liking their own life, approving their own life and being satisfied with their life. In this study; The concept of entrepreneurship and types of entrepreneurship, the concept of social entrepreneurship were examined; The concept of social entrepreneurship, young people and life satisfaction, which is a branch of entrepreneurship, was evaluated. 454 university students from Turkey participated in the research and it was determined that the majority of university students were not far from the field of social entrepreneurship and were primarily keen on women's rights and women's solidarity, children's rights and helping children. A negative, very weak and statistically significant relationship was found between life satisfaction scale scores and social entrepreneurship antecedents scale scores.

Key Words: Entrepreneurship, social entrepreneurship, life satisfaction

Article Type: Research

Jel Classification: M10

Received: 11.03.2024/ **Accepted:** 14.06. 2024/ **Published:** 20.06.2024

* Öğretim Görevlisi, Toros Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Tıbbi Hizmetler Ve Teknikler Bölümü, Mersin/Türkiye, aynur.celik@toros.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8374-9089

Kaynak gösterimi için:

ÇELİK, A. (2024). Üniversite Öğrencileri Sosyal Girişim Düzeyi Ve Yaşam Tatmini Düzeyi İncelemesi. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 10(1), 52-67. DOI: 10.29131/uiibd.1450972

GİRİŞ

Dünyadaki gelişmeler insanların yaşam tarzını ve gereksinimlerini de etkilemiş ve bu durum yeni kavramların doğmasına sebep olmuştur. Girişimcilik de bu kavramlardan biridir. Girişimcilik farklı araştırmalarda birbirine benzeyen tanımlamalar ile ve benzer gruplandırmalar ile incelenmiş olan önemli bir alandır.

Girişimcilik; inisiyatif alma, kaynaklar ve koşulları kullanılabilir hale getirme ve düzenleme risk alma gibi davranış biçimleri ile sadece karlılık sonucu ile değil birçok şekilde hayatımızda yer almaktadır. Girişimcilik yeni dünyada ilgi duyulan bir kavram olması sebebi ile son yıllarda araştırılan ve analiz edilen bir alan olup birçok şekilde tanımlanmaktadır. Tanımları inceleyecek olursak girişimcilik ile ilgili kapsamlı bilgilere ulaşmamız mümkündür: Birey veya grupların; hangi kaynaklar elde bulundurulmuş olursa olsun, değer ve büyüme yaratılması için eşsiz olma, tek olma ve inovasyon yolu ile, gereksinimleri yerine getirecek fırsatları izlemek üzere düzenlenmiş güç ve imkanları kullandıkları süreçtir (Coulter ve Robbins, 2003: 42). Girişimcilik, yeni kurulan veya mevcut örgütler için değer yaratma amacıyla fırsatların keşfedilmesi ve geliştirilmesi sürecidir (Brenkert, 2008: 448). Teknolojik gelişmelerin hızlandığı, toplumsal ihtiyaçlarının değiştiği, iletişim ağının gelişmesiyle iletişimin arttığı, rekabet durumu, iş gücü durumu ve üretim yol ve seçeneklerinin farklılaştığı bir ortamda girişimcilik ve girişimcilik becerisinin kazandırılması oldukça önem kazanmıştır (Tarhan, 2019:36).

Ülkemizde ve dünyada girişimcilik faaliyetlerine baktığımızda girişimcilik faaliyetlerinin gün geçtikçe önem kazandığını, Türkiye’de de küresel girişimcilik faaliyetlerinin yansımalarının olduğunu gözlemlemenin mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Girişimciliğin tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de gelişmekte olan yeni bir kavram ve alan olduğu, önceden var olan girişimcilik potansiyelinin daha da çok geliştirilmesi için siyasi, ekonomik ve sosyal alanda destekleyici faaliyetlerde bulunulması gerektiği söylenilebilir (Bozkurt vd., 2012: 229-247). Türkiye’de girişimcilik faaliyetlerinin artması ile açılan yeni iş kolları ülke ekonomisine katkıda bulunurken işsizlik sorununa da olumlu katkılar sunacağı öngörülebilir.

Araştırma ve analizlere konu olmuş girişimciliğin fonksiyonları bireysel, toplumsal, ulusal ve uluslararası alanda hem ekonomik hem de sosyal hayatta katkı sunmaktadır. Girişimcilik ekonomik büyümenin sağlanması, iş istihdamının artması gibi olumlu etkileri sağlamakta, sosyal hayatta da girişimcilik sonunda elde edilen olumlu etkilerin toplumsal ihtiyaçlara yöneltilmesi ile toplumsal gelişme ve topluma hizmet alanlarında pozitif kazanımlar elde edilmektedir.

Hem ekonomik hem de sosyal hayatta katkıları küçümsenemeyecek girişimcilik kavramının alanı genişlemiş ve kendi içinde sınıflandırılmıştır. Bunlardan sosyal girişimcilik bu çalışmada öne çıkmıştır. Sosyal girişimcilik fırsatları takip etmeyi, kaynak kombinasyonları ve yenilikçiliği kullanmayı içeren toplumsal gelişme ve topluma hizmet alanlarında faaliyet gösteren sosyal hayatı etkileyen önemli bir faaliyettir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE:

1.1. Girişimcilik

1.2. Girişimciliğin Önemi ve Girişimcilerin Özellikleri

Yeni dünyada artan ve çeşitlenen başta sosyal ve ekonomik olmak üzere birçok sorun yaşanmaktadır. Genel anlamda girişimcilik yeni dünyada önemli olan bu sorunlara çözüm bulabilecek alanlardan biridir. Bu sebeple girişimcilik gün geçtikçe daha da önem kazanır.

Organizasyonlarda büyüme ve gelişme, yeni iş kolları bulup buna bağlı olarak daha fazla kazanç elde etme amacı olduğundan. Girişimci hareketler büyük önem taşır. İhtiyaçların arttığı ve daha fazla kazanç elde etme fikrinin olduğu yeni dünyada girişimcilik hareketleri olmaz ise global büyüme hareketine doğru orantılı ilerlenemeyeceğinden girişimcilik faaliyetlerine önem vermek zorunda kalınmıştır (Başoğlu, 2018:14). Bu bağlamda girişimcilik faaliyetlerinin öne çıktığı yeni dünyada yer alan, ayak uydurmak isteyen kişi, kurum ve kuruluşlar ticari ve sosyal politikalarında girişimciliği ve girişimcilik faaliyetlerini önemsemek durumunda kalmıştır.

Girişimcilik alanında bilinen ve ekonomik büyüme ve girişimcilik ilişkisini ortaya koyan tanınmış bir araştırmacı olan J. Schumpeter girişimciliği daha ziyade yeniliklerin (innovation) taşıyıcısı olarak ele almakta ve girişimciliğin ekonomik büyümenin en önemli faktörlerinden biri olduğunu vurgulamaktadır (Özbay, 2021: 93-101). Schumpeter'in de işaret ettiği girişimciliğin sonuçlarından biri olan ekonomik büyüme tüm ülkelerin olduğu gibi ülkemizin de isteklerinden biri olarak düşünülebilir (Özkul ve Emre, 2016:Ö. R. Ü. N. (2016: 17-51).

Girişimciliğin sonuçlarından biri olan ekonomik büyüme ile iş kollarının artması ve işsizlik oranının azalması beklenebilecek bir getirdir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemli sorunlardan birinin işsizlik olduğu bilindiğine göre yeni iş kollarının bulunması ve değerlendirilmesi ile iş istihdamı sağlanacağından önemli bir sorun çözümlenmiş olacaktır. Girişimciliğin bu önemli rolü ile sosyoekonomik refahın artmasına da etki edeceğinden girişimciliğin önemi bir kez daha göze çarpar (Sağlam Yürek Taşdemir, 2021:76-90).

Ayrıca girişimcilik faaliyetlerinin artması ile bilim ve teknoloji alanında da hem teknoloji kullanımı artacak hem de gelişecektir. Girişimcilik faaliyetlerinde başarı girişimci kişi kurum ve ülkelerin tanınmasında önemli rol üstlenir. Girişimcilik tüm potansiyellerini değerlendirip kullanarak iş yaşamında olumlu performans sergilenmesine de katkıda bulunur (Boz vd. 202:11-23).

Girişimciler elbette bu alanda önem arz eden kişilerdir. Faaliyetleri ile girişimciliğin kaderini belirleyen girişimcileri inceleyen araştırmalara bakacak olursak şu şekilde bilgilere ulaşabiliriz. Girişimciler fırsatları yakalayabilen, yaratıcılık yeteneğine sahip, risk alabilen, yeni hizmet, ürün ve sistem geliştirebilen kişilerdir (Gemlik ve Kırış, 2013). Kapsamlı bir tanım olarak girişimci; "Bir mal veya hizmeti icat etmek, üretmek veya pazarlamak için sağladığı sermaye ile üretim faktörlerini bir araya getiren, bu faaliyetleri yaparken ortaya çıkabilecek kâr veya zarar etme riskini üstlenebilen, ait olduğu topluma katkıda bulunma coşkusuyula dolu kişi olarak tanımlanır (Fidan, 2002: 25-26). Bir başka tanıma göre girişimci organize eden, yöneten, risk alan biri olarak ele alınırken, liderlik okulu ise onu motive eden ve yönlendiren biri olarak tanımlamaktadır (Koh, 1996:13; Naktiyok, 2004:21). Durukan ise girişimciyi fırsatları kovalayan, bulduğu bu fırsatları tüketici talebine dönüştürebilecek şekilde üretim faktörlerini bir araya getirip işletmelerde kurarak risk üstlenebilen, cesur ve yaratıcı kişi olarak ifade etmiştir (Durukan, 2006: 25-36).

Tanım ve araştırmalardan da anlaşılacağı üzere girişimcilikte etkin olan girişimcilerin özellikleri son derece önemlidir. Girişimcinin; ekonomik ve sosyal başarı elde etmek amacı ile iyi motive olması, alanında bilgi ve yetenek sahibi olması, yenilikçi ve özgür yapısı, fırsatları gören ve değerlendirebilen kişiliği, azimli ve çalışkan olması, prensipli ve hoşgörülü tavırları ile tüm ayrıntıları değerlendirebilmesi, alanında ilgili olan kişi ve kurumlar ile iyi ilişkileri bulunması gibi özelliklere sahip olması girişimcinin başarılı olmasında etkin olacaktır (Bozkurt ve Alparslan, 2013:7-28). Ayrıca girişimcinin dahil olduğu ekip ve organizasyonların girişimci ve yenilikçi yapısı girişimcinin başarısına etki edebilecek diğer bir önemli konudur.

1.3. Girişimcilik Çeşitleri

Girişimcilik araştırmayı ve uygulamayı kolaylaştırmak için çeşitlendirilebilir. Literatürde farklı girişimcilik çeşitleri olup inceleme ve uygulama açısından öne çıkan girişimcilik çeşitleri şu şekilde incelenebilir;

1.3.1. İç Girişimcilik (Kurum İçi Girişimcilik)

İç girişimcilik kurum içi girişimcilik şeklinde de ifade edilen, ilgi gören bir girişimcilik çeşididir. İç girişimcilik kurum içinde yapılan girişimcilik uygulamalarını kapsar (Gürel, 2012:57-75). İç girişim kavramını inceleyecek olursak; genel hat olarak mevcut bir organizasyon içindeki girişimcilik faaliyetleri gerçekleştirmektir şeklinde tanımlayabiliriz (Pinchot, 1985; Antoncic ve Hisrich, 2001; Antoncic ve Hisrich, 2003; Antoncic, 2007; Menzel vd. 2007; Menzel, 2008). Bir başka tanım ile de bir organizasyonun içerisinde inovasyonu veya yenilenmeyi başlatma süreci olarak da ifade edebiliriz (Sharma ve Chrisman, 2007:92).

1.3.2. Ticari Girişimcilik

Ekonominin etkin olduğu günümüzde girişimcilik kavramında ticari girişimciliğin de yeri ekonomiyle direkt bağlantılı olduğu için önemlidir. Ticari girişimcilik kâr amacıyla üretim, satış gibi işlevlerin hayata geçirilmesi ve bu sürecin uygun modelle yönetilmesini kapsar (Arıcan Kaygusuz ve Genç, 2022:1-36). Aslında ticarete atılan herkesin ticari girişimci olduğu söylenebilir. Ticari girişimcilikte başarılı olmak için tüm girişimcilik süreçlerinde olduğu gibi yenilikçi, planlı, programlı, amaca uygun davranmak gerekir. Ticari girişimcilik alanına uygun şekilde işlevlerin planlanması, pazar değerlendirilmesi yapılması ve denetlenebilir şekilde çalışılması başarıya ulaşma açısından önemli olacaktır (Reyhanoğlu ve Özden, 2012:8-33),(Marangoz, 2011:181-201).

1.3.3. Devlet (Kamu) Girişimciliği.

Devlet girişimciliğinin kökleri 18. yüzyıla dek dayanır (Akbalık, 1993). Dünya o dönemde savaşlar ve ekonomik bunalımların ardından ekonomiyi canlandırma arayışlarına girmiştir. Kişisel girişimciliğin yetersiz kaldığı durumlarda ya da devletler daha etkin olmak istediği durumlarda devlet kendi teşebbüsleri ile yani kamu girişimciliği ile ekonomileri canlandırmakâr elde etme çalışmaları yapmıştır. Kamu girişimciliği kavramı bu durumda oluşan bir kavram olarak düşünülebilir. Devlet (kamu) girişimciliği kavramını inceleyecek olursak şu şekilde bilgilere ulaşabiliriz:

1.3.4. Teknoloji Girişimciliği

TDK'nın tanımına bakılır ise teknoloji tanımı şu şekildedir; bir sanayi dalıyla ilgili yapım yöntemini ve yöntemlerini, kullanılan araç, gereçleri, bunların kullanım şekillerini kapsayan uygulama bilgisi, uygulamayı bilimi ve insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle tüm bunlara ilişkin bilgilerin tümü [5]. Girişimcilikte de teknoloji işlevleri kolaylaştıracağından girişimcilik alanında da teknolojiden faydalanılacağını keşfetmiş ve teknolojiyi kullanmaya başlamıştır

1.3.5. Sanal Girişimcilik

Bu girişim türünü yeni yüzyılın girişimciliği olarak da düşünülebiliriz. Sanal girişimcilik, sanal ortamda ekonomik kazanç amaçlanarak, proje oluşturmak ve oluşturulan projeyi sanal ortamda hizmete sunmak olarak tanımlanmıştır. [7]. Yeni dünyada yeni ekonomik sistemler oluşmuştur, dijitalleşen dünya bu yeni ekonomik sistemlerden etkilenmiş ve buna yönelik süreçler doğmuş ve girişimcilikte de yeni etkileşimler gözlemlenmiştir.

1.3.6. Kadın Girişimciliği

Kadın hayatın her alanında olduğu gibi ekonomik alanda da her gün faaliyetlerini ve başarısını arttırmakta olduğunun düşünüldüğü çalışmada kadının çalışma hayatında aktif

oranda katıldığı daha aktif oranda girişimcilik faaliyetlerinde bulunduğu ifade edilmiştir. Girişimcilik faaliyetlerinde kadınların da aktif olmasının gelişen ekonomiler için önem taşıdığı vurgulanmıştır. İş dünyasında zenginlik oluşturmanın, var olan potansiyeli etkin hale getirmenin ve yeni iş kolları oluşturmanın yolunun, kadınların da girişimciliğinin teşvik edilmesinden geçtiği noktası gerek akademik çevrede, gerekse iş dünyasında önemi ifade edilmiş, yapılan diğer çalışmalarda kadın girişimcilerin kişisel karakteristikleri; bağımsız, dinamik, rekabetçi, özgüvenli ve de amaç yönelimli olarak tanımlandığı aktarılmıştır (Soysal, 2010:83-114).

1.3.7. Fırsat Girişimciliği

TDK'nın herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart şeklinde tanımladığı fırsat terimi, girişimcilikte çokça kullanılan ve önemli olan bir terimdir [12]. Girişimcilikte fırsatları farketmek ve fırsatlardan yararlanmak son derece önemli olup bu girişimin kaderinde ilk basamaklarda yer alır. Bu yüzden girişimcilik türlerinden olan fırsat girişimciliği önemli bir kavram olarak göze çarpar.

1.3.8. Çevreci Girişimcilik

Çevre sorunları günümüzü tehdit eden ve çözüm bulunmaz ise büyük sorun teşkil edecek boyuttadır. Modern hayatla birlikte doğan ve artan çevre sorunları çözüm arama çabalarına sebep olmuştur. Çevre girişimciliği çevresel sorunlara çözüm bulmak amacıyla yapılan, çevre sorunlarını fırsata çeviren girişimcilik türüdür [15]. Çevre girişimciliği zaman zaman yeşil girişimcilik, eko-girişimcilik gibi isimlerle de karşımıza çıkabilir. Çevre girişimciliği işletmenin kuruluş aşamasından başlayarak uzun vadeli ve çevre odaklı uygulamaları kapsayan bir girişimcilik türüdür (Aykan, 2012:195-212).

1.3.9. Uluslararası Girişimcilik

Dünyanın küreselleşmesinin sonuçlarından biri de uluslararası ilişkilerin artmasıdır. Küreselleşme ve artan uluslararası ilişkiler ekonomi ve girişimcilik alanını da etkilemiştir (Akolaş, 2004: 29-43). Zahra, Newey ve Li, 2014'te uluslararası girişimciliği finansal, sosyal ve çevresel dahil olmak üzere değer yaratmaya yönelik yeni işler, modeller ve çözümler yaratmak için ulusal sınırların ötesindeki fırsatların tanımlanması, oluşturulması, değerlendirilmesi ve kullanılması olarak tanımlamıştır (Zahra, Newey ve Li, 2014: 137–158). Uluslararası girişimcilik Çavuşgil ve Knight tarafından yenilikçi, küçük işletmelerin ulusal sınırlardan bağımsız dünyanın her yerinde işletmecilik fırsatlarını takip etmesi şeklinde tanımlanmıştır (Çavuşgil ve Knight, 2008:69).

1.3.10. Sosyal Girişimcilik

Literatür incelemesi yapılacak olur ise sosyal girişimcilik ile ilgili şu şekilde bilgiler karşımıza çıkar. Dar bir tanım ile sosyal girişimcilik, kâr amacı gütmeyen organizasyonların gelir elde etmek amacı ile yenilik üretmeleri anlamında düşünülebilir (Austin vd. 2006:2). Kavramı biraz daha genişletecek olursak; sosyal girişimcilik, sosyal değişimi başlatıp etkinleştirmek ve/veya sosyal ihtiyaçları karşılamak amacı ile fırsatları takip etmeyi, kaynak kombinasyonları ve yenilikçiliği kullanmayı içerir (Mair ve Marti, 2006: 37). Sosyal girişimcilik için "Kâr amacı gütmeyen, özel ve kamu sektöründe görülebilen yenilikçi nitelikte sosyal değer oluşturma faaliyeti" tanımıyla da karşılaşılır (Güler, 2010:7-8).

Gündüz ve Altun'un betimlemesi ise şu şekildedir: Sosyal girişimcilik kavramı inovasyonu dikkate alan bir girişimcilik türüdür, toplumsal sorunlara çözüm bulma isteğindedir, çözüm aşamasında bazen sistemi değiştirerek bazen de sosyal değişim ajanı rolü ile faaliyetini sürdürür. Bu girişimcilik türü, grup olarak ya da hatta şirketlerden oluşan topluluklar halinde çalışır. Sosyal girişimcilik kâr elde etme gayesinde olsa da elde edilen karı toplumsal yarar için kullanan, yine toplumsal sorunların çözümünü aşamasında bakıldığında

eldeki mevcut kaynaklarla yetinmeyip yeni kaynaklar oluşturma çabası içinde olan, ve bu bağlamda da sınırlama koymadan genişletmeyi hedefleyen bir yaklaşımdadır (Gündüz ve Altun, 2021:46-50).

1.4. Yaşam Tatmini

Yaşam tatmini kavramı, bir insanın yaşamını beğenmesi, onaylaması ve yaşamından memnun olması şeklinde tanımlanabilir (Haybron, 2007:99-138). Bu kavram zaman zaman yaşam doyumu şeklinde de karşımıza çıkmakla birlikte yakın anlamlar taşıyabilmektedir. Yaşam doyumu da kişinin kendi belirlediği ve istediği yaşam koşullarına uygun bir biçimde yaşantısını pozitif değerlendirmesi şeklinde açıklanabilir [23].

Yaşam doyumunu tanımlayan, doyumun bireylerde nasıl oluştuğunu inceleyen çalışmalarda yaşam doyumu genel olarak bilişsel, duyuşsal ve bağlamsal yaklaşımlara göre tanımlamalar yapılmıştır. Yaşam doyumu kavramı adı altında ölçülmesinde yaygın olarak etkinlik kuramı (mevcut etkinlikler ve aktiviteleri incelenmesi), aşağıdan yukarıya kuramı (yaşam doyumu aile, evlilik, gelir durumu, yaşam alanı ve iş doyumu gibi farklı birçok alanda elde edilen doyumların ele alınması), yukarıdan aşağıya kuramı (bireylerin kişilik özelliklerinin, duygu durumlarının, çeşitli ruhsal faktörlerin doyum üzerinde etkili olduğu düşünülmesi) kullanılmıştır (Sümer, 2018).

Yaşam tatmini kavramının hayatın birçok alanında etki yaratabilecek bir kavram olduğu söylenebilir çünkü hayat sadece iş hayatı, para kazanmak gibi amaçlardan ibaret değildir. Yaşamın tamamından tatmin olmak için iş veya diğer etkenlerin araç olması gerektiği söylenebilir. Kavram son yıllarda incelenen ve çalışmalara konu edilmiştir. Birçok çalışmada da kavram bağımlı değişken olarak incelenmiştir (Bekmezci ve Mert, 2018:166-177). Yaşam tatmininin tek başına konu edildiği çalışmalar olduğu gibi iş yaşamı, iş tatmini, öz yeterlilik, girişimcilik gibi alanlar ile ele alındığı çalışma örnekleri bulunmaktadır:

Yaşam tatmini kavramının iş yaşamındaki başarı ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar yapılmıştır. Aşan ve Erenler'in 2008 yılında yapmış oldukları bir çalışmada işinde tatmin olan bir insan yaşamında da tatmin olacağı yönünde araştırmalar olduğunu ifade etmiştir. Aşan ve Erenler çalışmalarındaki analiz sonucunda iş tatmini ve yaşam tatmini arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır (Aşan ve Erenler, 2008:203-216).

Bu çalışmadan sonra Özyer ve arkadaşları iş yaşamı alanında yaşam tatmini çalışmış ve yaşam tatminini kavramını iş arkadaşlığı ile de değerlendirmiştir. Yaşam tatmini, iş tatmini ve iş arkadaşlığının rolünün incelendiği çalışmada son yıllarda ve özellikle pandemi döneminde hayatımızda önemli yer alan sağlık çalışanları değerlendirilmiştir. Bu alanda kadrolu çalışanların kadrosuz olanlara göre yaşam tatminlerinin yüksek olduğu, geliri yüksek olanların geliri düşük olanlara nazaran yaşam tatminlerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiş, iş yaşamında ve yaşam tatmininde iş arkadaşlığının da kısmi aracılık etkisi olduğu aktarılmış; çalışma hayatında sadece malzeme ya da nesnelere ilişki olmadığı iş arkadaşları ile de iletişim olduğu, iletişimin kalitesinin iş yaşamına yansıdığı, örgütlerin iş ilişkilerini önemseydiği, örgütte çalışanların ilişkilerinin pozitif yönde ilişkili olduğu, örgüt içi ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların iyi olabileceği yönünde ifadelerde bulunulmuştur (Özyer vd. 2015: 261-278).

Bekmezci ve arkadaşlarının 2020 yılında yayınlanan çalışmasında iş-yaşam ve yaşam-iş çatışmasının kamu çalışanları ile özel sektör çalışanları üzerindeki yaşam tatminini ne kadar etkilediği incelenmiştir. Çalışmada işin yaşam tatminini azaltma yönünde etkilediği, çalışılan sektörün çalışma alanında iş yaşam dengesi ve yaşam tatmini arasındaki ilişkide düzenleyici bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada kamu sektöründe çalışanlarda iş-yaşam

çatışmasının yaşam tatminini daha fazla azalttığı, kişisel yaşamın işe etkisinin ise yaşam tatminini etkilemediği sonucuna varılmıştır (Bekmezci vd. 2020:1-22).

Yaşam tatmini ve diğer kavramların ele alındığı çalışmalardan sosyal dışlanma kavramı taranacak olur ise her iki kavramın bir arada incelendiği çalışma sayısı az da olsa iki kavramın ilişkili olduğu söylenebilir. Bayram ve arkadaşları 2010 yılında yaşam tatmini ile sosyal dışlanmayı ele almıştır. Çalışmada kadınların, eğitim seviyesi yüksek olanların, ekonomik kazançları yüksek olanların yaşam tatminin daha yüksek olduğu aktarılmıştır. Bu çalışmada daha önce yapılan bazı araştırmalar ile doğru orantılı olarak yaşam tatmini durumu ile sosyal dışlanma arasında negatif ilişki saptanmıştır; yaşam tatmini yüksek olanların sosyal dışlanma durumları daha düşük seviyededir. Ek olarak bu çalışma ile yaşam tatmini değişkenleri ile sosyal dışlanma durumu istatistiksel olarak anlamlı ve ilişkili sonucu ifade edilmiştir (Bayram, 2010:79-92).

2. YÖNTEM

Bu çalışmada üniversite öğrencileri arasında sosyal girişimcilik ve yaşam tatmini durum değerlendirmesi yapılmıştır. Elde edilen veriler ile eğitilmiş ve genç olan araştırma grubunun sosyal girişimcilik ve yaşam tatmini durumlarının yapı ve bilgileri incelenerek organizasyonlardaki rolleri de değerlendirilebilir. Bu veriler ile hem girişimcilik alanına hem de gençliğe olumlu katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

454 üniversite öğrencisinin katıldığı araştırmanın bu bölümünde üniversite öğrencilerinin sosyal girişim düzeyi, yaşam tatmin düzeyi ve bulgular arasındaki ilişki incelenmiştir. İstatistiksel analizler SPSS (IBM SPSS Statistics 24) adlı paket program kullanılarak yapılmıştır. Bulguların yorumlanmasında frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Ölçüm değerleri için parametrik olan yöntemler, normal dağılıma sahip olmayan iki nicel değişkenin ilişkilerinin incelenmesinde (tablo 5) "Spearman" korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Tablo 1. Öğrencilere ilişkin bulguların dağılımı

Değişken (N=454)	n	%
Yaş sınıfları [$\bar{X} \pm S.S. \rightarrow 20,70 \pm 3,83$ (yıl)]		
≤18	66	14,5
19-20	242	53,3
≥21	146	32,2
Cinsiyet		
Kadın	357	78,6
Erkek	97	21,4
Okul türü		
Devlet üniversitesi	169	37,2
Vakıf üniversitesi	285	62,8
Sınıf		
1.	317	69,8
2.	116	25,6
3.	13	2,8
4.	8	1,8
Sosyal girişim alanına katılımı istenen alanlar		
Çevre sorunları	36	7,9
Çocuk hakları ve çocuklara yardım	101	22,2
Eğitim	69	15,3

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ SOSYAL GİRİŞİM DÜZEYİ VE YAŞAM TATMİNİ DÜZEYİ İNCELEMESİ

Hayvanları korumak ve sevmek	92	20,3
Kadın hakları ve kadın dayanışması	130	28,6
Diğer	26	5,7
Daha önce sosyal girişim alanlarına katılma		
Evet	245	54,0
Hayır	209	46,0

Öğrencilerin yaş ortalamasının $20,70 \pm 3,83$ (yıl) olduğu tespit edilmiş ve 146 öğrencinin (%32,2) ≥ 21 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. 357 öğrencinin (%78,6) kadın, 285'inin (%62,8) Vakıf üniversitesinde okuduğu ve 317'sinin (%69,8) 1.sınıfta öğrenim gördüğü belirlenmiştir. 130 öğrencinin (%28,6) kadın hakları/kadın dayanışması alanında sosyal girişime katılmayı istediği ve 245'inin (%54,0) daha önce sosyal girişim alanlarına katıldığı belirlenmiştir.

Tablo 2. Ölçeklere ilişkin bulguların dağılımı

Ölçek (N=454)	Ortalama	S.S.	Min.	Max.
Yaşam tatmini ölçeği	19,11	7,61	5,0	35,0
Sosyal girişim öncülleri ölçeği	2,37	0,88	1,0	5,0
<i>Empati</i>	2,17	1,20	1,0	5,0
<i>Toplumsal ahlaki yükümlülük</i>	2,22	1,21	1,0	5,0
<i>Sosyal girişimcilik öz-yeterliliği</i>	2,52	0,86	1,0	5,0
<i>Algılanan sosyal destek</i>	2,63	0,84	1,0	5,0

Öğrencilerin ölçeklerden aldığı puanların dağılımı tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Ölçeklere ilişkin güvenilirlik katsayılarının dağılımı

Ölçek (N=454)	Madde sayısı	Cronbach- α katsayısı
Yaşam tatmini ölçeği	5	0,896
Sosyal girişim öncülleri ölçeği	17	0,922
<i>Empati</i>	5	0,890
<i>Toplumsal ahlaki yükümlülük</i>	4	0,934
<i>Sosyal girişimcilik öz-yeterliliği</i>	4	0,722
<i>Algılanan sosyal destek</i>	4	0,736

Öğrencilerin ölçeklere verdiği cevapların yüksek güvenilir düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Aynur ÇELİK

Tablo 4. Öğrenci bulgularına göre yaşam tatmini ölçeği ve sosyal girişim öncülleri ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Değişken (N=454)	n	Yaşam tatmini ölçeği	Sosyal girişim öncülleri ölçeği	Empati	Toplumsal ahlaki yükümlülük	Sosyal girişimcilik öz-yeterliliği	Algılanan sosyal destek
		$\bar{X} \pm S. S.$	$\bar{X} \pm S. S.$	$\bar{X} \pm S. S.$	$\bar{X} \pm S. S.$	$\bar{X} \pm S. S.$	$\bar{X} \pm S. S.$
Yaş sınıfları							
≤18	66	20,42±6,93	2,41±0,96	2,25±1,37	2,29±1,24	2,53±0,92	2,59±0,88
19-20	242	18,47±7,93	2,35±0,83	2,14±1,15	2,17±1,16	2,51±0,78	2,63±0,80
≥21	146	19,58±7,29	2,39±0,93	2,18±1,19	2,25±1,27	2,53±0,96	2,65±0,88
İstatistiksel analiz*		F=2,118	F=0,137	F=0,245	F=0,319	F=0,012	F=0,124
Olasılık		p=0,121	p=0,872	p=0,783	p=0,727	p=0,988	p=0,884
Cinsiyet							
Kadın	357	19,69±7,48	2,29±0,85	2,07±1,15	2,12±1,15	2,45±0,84	2,59±0,83
Erkek	97	16,99±7,73	2,65±0,93	2,54±1,27	2,59±1,36	2,77±0,88	2,76±0,84
İstatistiksel analiz		t=3,132	t=-3,640	t=-3,091	t=-3,338	t=-3,222	t=-1,699
Olasılık		p=0,002	p=0,000	p=0,001	p=0,001	p=0,001	p=0,090
Okul türü							
Devlet	169	16,18±7,38	2,44±0,84	2,27±1,23	2,28±1,14	2,57±0,83	2,70±0,81
Vakıf	285	20,85±7,21	2,33±0,90	2,12±1,18	2,18±1,25	2,49±0,87	2,59±0,85
İstatistiksel analiz		t=-6,612	t=1,280	t=1,265	t=0,820	t=0,933	t=1,310
Olasılık		p=0,000	p=0,201	p=0,206	p=0,413	p=0,351	p=0,191
Sınıf							
1.	317	19,30±7,28	2,35±0,88	2,13±1,22	2,19±1,19	2,49±0,83	2,64±0,84
2.	116	18,30±8,34	2,40±0,87	2,23±1,09	2,26±1,28	2,57±0,88	2,58±0,83
3.	13	22,08±9,14	2,61±1,09	2,53±1,58	2,50±1,24	2,71±1,14	2,71±0,95
4.	8	18,75±6,43	2,49±0,80	2,32±1,10	2,25±0,90	2,50±0,99	2,94±0,83
İstatistiksel analiz		F=1,168	F=0,463	F=0,629	F=0,343	F=0,442	F=0,561
Olasılık		p=0,321	p=0,708	p=0,597	p=0,794	p=0,723	p=0,641
SGA katılma							
Evet	245	19,26±7,75	2,31±0,91	2,11±1,20	2,14±1,23	2,48±0,92	2,56±0,85
Hayır	209	18,95±7,45	2,45±0,84	2,25±1,20	2,31±1,19	2,56±0,79	2,72±0,82
İstatistiksel analiz		t=0,432	t=-1,681	t=-1,298	t=-1,438	t=-1,040	t=2,042
Olasılık		p=0,666	p=0,093	p=0,195	p=0,151	p=0,299	p=0,042

*Independent Sample-t” test (t-tablo değeri); “Kruskall-Wallis H” test (ANOVA)

Tablo 5. Ölçeklerin birbiriyle olan ilişkilerinin incelenmesi

Korelasyon* (N=454)	Yaşam tatmini ölçeği	
	<i>r</i>	<i>p</i>
Sosyal girişim öncülleri ölçeği	-0,124	0,008
<i>Empati</i>	-0,142	0,003
<i>Toplumsal ahlaki yükümlülük</i>	-0,076	0,108
<i>Sosyal girişimcilik öz-yeterliliği</i>	-0,125	0,008
<i>Algılanan sosyal destek</i>	-0,065	0,165

Pearson korelasyon katsayısı

SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğrencilerin yaş ortalamasının $20,70 \pm 3,83$ (yıl) olduğu tespit edilmiş ve 146 öğrencinin (%32,2) ≥ 21 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. 357 öğrencinin (%78,6) kadın, 285'inin (%62,8) Vakıf üniversitesinde okuduğu ve 317'sinin (%69,8) 1. sınıfta öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Yaş sınıflarına göre yaşam tatmini ölçeği, sosyal girişim öncülleri ölçeği, empati, toplumsal ahlaki yükümlülük, sosyal girişimcilik öz-yeterliliği ve algılanan sosyal destek puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p > 0,05$).

Cinsiyete göre yaşam tatmini ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z = -3,139$; $p = 0,002$). Kadınların yaşam tatmini ölçeği puanları, erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Cinsiyete göre sosyal girişim öncülleri ölçeği, empati, toplumsal ahlaki yükümlülük ve sosyal girişimcilik öz-yeterliliği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Erkeklerin sosyal girişim öncülleri ölçeği, empati, toplumsal ahlaki yükümlülük ve sosyal girişimcilik öz-yeterliliği puanları, kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ayrıca cinsiyete göre algılanan sosyal destek puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p > 0,05$).

Okul türüne göre yaşam tatmini ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z = -6,404$; $p = 0,000$). Vakıf üniversitesinde okuyanların yaşam tatmini ölçeği puanları, devlet üniversitesinde okuyanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Okul türüne göre sosyal girişim öncülleri ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z = -2,225$; $p = 0,026$). Devlet üniversitesinde okuyanların sosyal girişim öncülleri ölçeği puanları, vakıf üniversitesinde okuyanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ayrıca okul türüne göre empati, toplumsal ahlaki yükümlülük, sosyal girişimcilik öz-yeterliliği ve algılanan sosyal destek puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p > 0,05$).

Sınıf düzeylerine göre yaşam tatmini ölçeği, sosyal girişim öncülleri ölçeği, empati, toplumsal ahlaki yükümlülük, sosyal girişimcilik öz-yeterliliği ve algılanan sosyal destek puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p > 0,05$).

Sosyal girişim alanlarına katılma durumuna göre yaşam tatmini ölçeği, empati ve sosyal girişimcilik öz-yeterliliği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p > 0,05$). Sosyal girişim alanlarına katılma durumuna göre sosyal girişim öncülleri ölçeği, toplumsal ahlaki yükümlülükler ve algılanan sosyal destek puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Sosyal girişim alanlarına katılmayanların sosyal girişim öncülleri ölçeği, toplumsal ahlaki yükümlülükler ve algılanan sosyal destek puanları, sosyal girişim alanlarına katılanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yaşam tatmini ölçeği puanları ile sosyal girişim öncülleri ölçeği, empati ve sosyal girişimcilik öz-yeterliliği puanları arasında negatif yönde, çok zayıf derecede ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Sosyal girişim öncülleri ölçeği, empati ve sosyal girişimcilik öz-yeterliliği puanları arttıkça, yaşam tatmini ölçeği puanları azalacaktır. Aynı şekilde, sosyal girişim öncülleri ölçeği, empati ve sosyal girişimcilik öz-yeterliliği puanları azaldıkça, yaşam tatmini ölçeği puanları artacaktır.

Araştırmanın sonucuna göre gençlerin sosyal girişim alanına uzak olmadığı ve çoğunluğun (%54,0) daha önce sosyal girişim alanlarına katıldığı belirlenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre gençlerin sosyal girişim alanlarından en çok (%28,6) kadın hakları/kadın dayanışması alanında çalışmak isteyebileceği tespit edilmiştir. Kadın hakları/kadın dayanışması alanında çalışmak istemelerinin sebebi olarak son yıllarda sıkça yaşanan kadınlara yönelik üzücü olaylar sebep olarak düşünülebilir.

Sosyal girişim ve yaşam tatmini alanında yapılmış başka çalışmalar da mevcuttur, bazıları benzer bazıları da farklı korelasyonlar ile ifade edilmiştir. Sosyal girişim alanında yapılan başka bir çalışmada korelasyon analizinde pozitif yönde bir ilişki gözlemlenmiştir. Bu çalışma yine sosyal girişimcilik düzeyi ve gençler üzerinde yapılmıştır (Akar,2020:57). Bu farklılığın sebebi araştırıldığında Akar'ın çalışmasında genellikle eğitim fakültesi öğrencileri çalışmada bulunmaktayken bu çalışmada ise genellikle üniversite sınavında temel yetenek sınavı ile giren SHMYO (Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu) öğrencilerinin katılımı çoğunluktadır. Farklılığın sebebi olarak sağlık alanında çalışacak öğrencilerin bir an önce sağlık alanında çalışmak istemesi, sağlık alanında hazırda var olan işlere atılmak isteğinin girişimcilik faaliyetleri ile ilgili görünmeyişi gibi bir fikrin olması olabileceği düşünülebilir. Ayrıca bu çalışmada çalışmaya katılmış olan öğrencilerin genelinin 1. ve 2. Sınıf olması da girişimcilik alanında henüz tecrübe edinmemiş olmalarını düşündürmüştür. Sosyal girişim alanında yapılan bir başka çalışma ise sadece öğretmen adayları ile yapılmış, bu çalışmada öğretmen adayı öğrencilerinin sosyal girişim düzeyleri yüksek çıkmıştır (Çavdar vd. 2018:27-33). Yaşam tatmini ölçeğinin kullanıldığı bir başka çalışma ise Çalışkan ve Bekmezci'ye aittir. (AİY) aşırı iş yükünün, (İAN) işten ayrılma niyetine etkisinde iş tatmini ve yaşam tatmininin rolünün incelendiği çalışmada korelasyon analizi yapılmış, AİY'nin YT'ni anlamlı ve negatif olarak etkilediği, YT'nin İAN'ni anlamlı ve negatif yönde olduğu görülmüştür (Çalışkan ve Bekmezci, 2019:381-431). Yaşam tatmini ölçeğinin kullanıldığı girişimcilik alanında yapılan başka bir çalışma da Çiftçi ve Zencir'e aittir. Bu çalışmada turizm sektöründeki sosyal girişim çalışanlarının sosyal girişimcilik davranışı, iş ve yaşam tatmini incelenmiş olup çalışanların katılımcıların iş ve yaşam tatminlerinin ikisinin de puanları yüksek çıkmıştır. Aynı çalışmada sosyal girişimcilik gibi kar elde etmeyi ikinci plana atan farklı iş modellerinin turizm alanında çoğalması turizm çalışanları için iş ve yaşam tatminlerini yükseltecek alternatiflerin çoğalması için etkili olacağı da ifade edilmiştir (Çiftçi ve Zencir, 2019:131-145).

Bu çalışma, literatür ve gözlemler düşünüldüğünde dünyamızın ve ülkemizin geleceğinde rolü büyük olan demografik kesim gençlerin sosyal girişimcilik alanında ilgili ve istekli olabileceği düşünülür ise gençleri bu alanda özendirmek ve aktive etmek faydalı olabilir. Bu alanda yapılan çalışmaları takip etmek faydalı olabilecektir. Bu ve benzeri çalışmalarda araştırılmış gençlere ait girişimcilik ve sosyal girişimcilik düzeyleri gençlerin bu alandaki profilini bize gösterebileceği için önemli olabilir. Gençlerin girişimcilik ve sosyal girişimcilik alanındaki düzeyi, yaşam tatmin durumları göz önüne alınarak planlanan aktiviteler daha gerçekçi ve başarılı olabilecek aktiviteler olarak düşünülebilir.

Girişimcilik ve sosyal girişimcilik alanlarında gençlerin de bulunduğu yapılabilecek aktiviteler konusunda bilimsel çalışmalar ve medya yol gösterici olabilir. Girişimcilik endekslerinde, Türkiye girişimciliğin finansmanına ayrılan fonlarda iyi bir sıralamada iken eğitimlerde alt sıralardadır. Girişimcilik eğitimlerinin kaliteli, uygulamaya dönük ve amacına uygun bir şekilde yaygınlaştırılması faydalı olacaktır (Gökbunar vd. 2018:155-170). Ayrıca, teorik ve uygulamalı eğitimler ile sosyal girişimciliği tanıtmak, öğretmek, sosyal girişim alanlarını bu alanlarda aktif isteyen gençlerimiz için nasıl çalışacaklarını işaret eden bilgiler vermek, bireysel ve grup olarak çalışma yöntemlerini örnekler ile anlatmak, var olan grupları tanıtmak, sosyal girişimlerin olumlu sonuçlarını anlatarak işe yararlığını kanıtlamak öğrenci topluluklarını aktive etmek ve yönlendirmek faydalı olabilecektir. Zaten yaygınlaşmakta olan girişimcilik ve sosyal girişimcilik derslerinin artırılması, lisansüstü seviyede de ders ve program olarak var olan programların artırılmasına yönelik çalışmalar yapmak girişimcilik ve sosyal girişimcilik alanlarında ulusal ve uluslararası araştırma ve bilimsel çalışmaların artırılması faydalı olacaktır.

Bu alanda çalışmak isteyen gelecekteki araştırmacılara bu çalışmada da kısıtlılık olarak düşünülebilecek çok daha fazla şehirden katılımın olduğu çalışmaların yapılması önerilebilir. Daha önceki çalışmalar ile de karşılaştırmaları ve çalışmalarında yapıcı öneriler sunulması sosyal girişimciliğe ve girişimcilere fayda yönünden önemli bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Ada, Ş., Akyıldız, Z., (2021). *Neriman Tümer Eğitim Kurumları, Öğretmen Algılarına Göre Okul Yöneticilerinin Sosyal Girişimcilik Özellikleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Bursa.
- Afşar M. (1995). *Türkiye Kamu İktisadi Teşebbüslerinde Özelleştirme ve Verimlilik İlişkisi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Akbalık, M. (1993). *Türkiyede Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Finansal Sorunları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akkuş, Y., Akdoğan, Ç., & Akyol, A. (2018). "Kişilik özellikleri ve girişimci kişilik boyutlarının girişimcilik niyeti üzerindeki etkileri: Trakya örneği", *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 8(2), 171.
- Akolaş, D. (2004). "Bilişim sistemlerive bilişim teknolojisinin küreselleşme olgusu ve girişimcilik üzerine yansımaları", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 29-43.
- Ateş, M. (2018). *Çalışanların Kariyer Uyum Yeteneği İşe Bağlanma Ve Yaşam Tatmini İlişkisinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Bahattın, E., Babayiğit, Ö. (2011). "İlkokul 2. sınıftan itibaren yabancı dil eğitimi verilmesine ilişkin sınıf ve ingilizce öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi", *Researcher*, 1(1), 40-49.
- Başoğlu, M. (2019). "Endüstri 4.0 ve Yönetimsel Stratejilere Etkileri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başol, O. (2018). "Oecd ülkelerinde yaşam tatmini üzerine bir değerlendirme", *Is, Guc: The Journal of Industrial Relations & Human Resources*, 71-86.
- Bayram, N. Vd. (2010). "Yaşam tatmini ve sosyal dışlanma", *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 12(4), 79-92.

- Bekmezci, M., Mert, İ., Abubakar, S. (2021). İş-yaşam dengesinin yaşam tatminini yordamasında çalışılan sektörün düzenleyici etkisi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 1-22.
- Boz, D., Duran, C., Uğurlu, A. (2020). "Girişimcilik eğiliminin iş performansına etkisi", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 15(1), 11-23.
- Bozkurt, Ö. Ç. ve Alparlan, A. M. (2013). Girişimcilerde bulunması gereken özellikler ile girişimcilik eğitimi: Girişimci ve öğrenci görüşleri, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1), 7-28.
- Bozkurt, Ö. Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O., & Alparlan, A. M. (2012). Türkiye'de girişimciliğin gelişimi: Girişimciler üzerinde nitel bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 229-247.
- Demircan, E. (2008). Girişimci Sıfatıyla Devlet: 1980 Sonrası Türkiye Analizi, <http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/handle/COMU/943>
- Durukan, T. (2006). "Dünden bugüne girişimcilik ve 21. Yüzyılda girişimciliğin önemi", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 25-36.
- Emel, F. A. İ. Z., & Üner, M. (2015). "Uluslararası Girişimciliğin Proaktiflik Boyutu: Küresel Doğan İşletmeler Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(4), 957-981.
- Erbir, M., Yılmaz, A. (2019). "Sağlık Sektörü Çalışanlarının İç Girişimcilik Düzeyleri", *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi (JEBPIR)*, 5(2), 110 -130.
- Ercan, S. (2017). "Türkiye'de Sosyal Girişimcilik Ve Yarattığı Etkilerin Değerlendirilmesi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Ersoy, A.Y. & Saygılı, M. (2018). "Dış Ticaret Girişimciliğini Tanımlamak: Keşfedici Bir Araştırma", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 421-436.
- Esra B. Ve Bulgurcu G. (2012). "İç Girişimcilik: Bir Literatür Taraması". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 6, 57-65.
- Güler, E. B. B. (2012). "İç Girişimcilik: Bir Literatür Taraması", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 57-75.
- Gökbunar, R., & Aktaş, H., & Kargın, M., (2018). Üniversitelerde Sosyal Girişimcilik: Fırsatlar ve Öneriler. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25(1), 155-170.
- İlter, B., & Kandemir, T. (2019). "Girişimcilik Faaliyetlerinde Teknoparkların Önemi: Afyon-Uşak Zafer Teknoloji Geliştirme Bölgesi Örneği", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1216-1229.
- Kaygusuz, N. A., & Genç, K. Y. (2022). *Sosyal Girişimciliğin Ticari Girişimcilikle İlişkisi*, Astana Yayınları, İstanbul.
- Keskin, S. (2016). "Yeşil Girişimcilik", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 285-294.
- Kişi: Nermin, K. İ. Ş. İ. (2018). "Dijital Çağda Yeni Bir Girişimcilik Yaklaşımı: Dijital Girişimcilik", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 389-396.
- Koh, H.C. (1996). "Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics: A study of Hong", *Özbay, F. (2021). "Schumpeter'in Kapitalizm, Kalkınma, Girişimci ve Kredi Perspektifinde İnovasyona Bakışı", Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 93-101.
- KÖKSAL, O., GÜLER, M., ÇETİN, F. (2015). "Öz-yeterlilik algısı, yaşam doyumu ve bir role tutulma etkileşimi: Sosyal bilişsel bir yaklaşım", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 54, 193-207.

- Kömeçoğlu, F. (2022). "Sosyal Zekâ Ve Sosyal Girişimcilik İlişkisi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Kümbül Güler, B. (2008). "Sosyal Girişimciliği Etkileyen Faktörlerin Analizi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Marangoz, M. (2011). "Girişimciler İçin Sınırsız Ticaret: E-ticaret", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 181-201.
- Marangoz, M. (2012). *Girişimcilik*, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Moshea, S. Ve Lerner, M. (2006). "Gauging The Success Os Sociel Ventures İnitiated By İndivudual Social Entrepreneurs", *Journal os Worl d Business*, 41 6–2 .
- Naktiyok, A. (Nisan 2004). *İç Girişimcilik*, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Naktiyok, A. ve Bayrak Kök, S. (2006). "Çevresel Faktörlerin İç Girişimcilik Üzerine Etkileri", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, VIII(2), 77-96.
- Öneren, M. (2012). "İç Anadolu Bölgesindeki Genç Nüfusun Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 27.
- Özbay, F. (2021). Schumpeter'in Kapitalizm, Kalkınma, Girişimci ve Kredi Perspektifinde İnovasyona Bakışı. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 93-101.
- Özdevecioğlu, M., & Cingöz, A. (2009). "Sosyal Girişimcilik Ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32, 81-95.
- Özkul, G., & Emre, Ö. R. Ü. N. (2016). "Girişimcilik ve İnovasyonun Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Araştırma", *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 5(2), 17-51.
- Öztuna C. (2002). *Avrupa Birliği Hukukunda Elektronik Ticaret ve Türkiye'deki Gelişmeler*, Pusula Yayıncılık, İstanbul.
- Özyer, K., Ersin, I., Serhat, A. (2015). "İş Tatmini ve Yaşam Tatmini İlişkisinde İş Arkadaşlığının Aracılık Rolü", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(1), 261-278.
- Peker, A. E., Şanlı, İ., & Esra, E. R. E. N. (2019). "Türkiye'de Genç İşsizlik İle Mücadelede Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Ekonomi Ve E-Ticaret", *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3(9), 44-60.
- Pinchot, G. (March-April 1987). Innovation Through Intrapreneuring, *Research Management*, XXX(2). (<http://www.intrapreneur.com/MainPages/History/InnovThruIntra.html>).
- Reyhanoglu, M., & Özden, A. K. I. N. (2012). Ticari Girişimciler Ne Kadar Sosyal Girişimcidir?. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 23(71), 8-33.
- Sağlamyürek Taşdemir, S. (2021). "Sosyo-Ekonomik Kalkınmada Kadın Girişimciler Ve İşletmeleri", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 16(2), 76-90.
- Saygılı, M., & Ersoy, A. Y. (2018). Dış ticaret girişimciliğini tanımlamak: Keşfedici bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 421-436.
- Sharma, P. ve Chrisman, S. J.J. (2007). Toward a Reconciliation of the Definitional Issues in the Field of Corporate Entrepreneurship, Editörler: Cuervo, A.; Ribeiro, D. ve Roig, S., *Entrepreneurship, Concepts, Theory And Perspective*, Springer, New York, s.83-103
- Soysal, A. (2010). Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller Ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(01), 83-114.
- Sönmez, A., Arıker, Ç., Toksoy, A., (2016). Dünya'da ve Türkiye'de sosyal girişimciliğin gelişimi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, Girişimcilik Özel Sayısı*, 17(37), 102-121.

- Sümer, E. (2018). *Kadın Girişimcilerin İş Ve Yaşam Doyum İlişkisinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Şantaş, F., Oğuz, I., Çilhoroz, Y. (2018). "Hemşirelerin İş Yaşam Kalitesi, İş Motivasyonu Ve Yaşam Tatmini Algıları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 64-76.
- Tarhan, M. (2019). *Girişimcilik Pedagojisine Giriş*, Pegem Akademi, Ankara.
- Tekin, A. (2005). *Girişimcilik Hayallerin Gerçeğe Dönüşümü*, Günay Ofset, 5. Baskı, Konya.
- Thomas, R., & Malagi, V. A. (2020). Happiness, Life Satisfaction and Self Efficacy Among Entrepreneurs and Professionals, *The International Journal of Indian Psychology*, 8(3), 1101-1110.
- TOG. (2013). *Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Girişimcilik Pilot Projesi*, Toplum Gönüllüleri Vakfı, İstanbul.
- Toros SKS, Toros ün v sağlık kültür daire başkanlığı faaliyet raporu.
- Türkel, S., & Bozagaç, F. (2018). "Endüstri 4.0'ın İnsan Kaynakları Yönetimine Etkileri", *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 419-441.
- Uçkun, CG., Korkmaz, F., Yener, S. (2019). Öz-Yönelimin Yaşam Tatmini Üzerindeki Etkisinde Girişimcilik Algısının Aracı Rolü", *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(12), 148-166.
- Ağca, V., & Kurt, M., (2007). "İç girişimcilik ve temel belirleyicileri: Kavramsal bir Çerçeve". *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29, 83-112.
- Yalman, Y., & Yalman, İ. N. (2018). "Geçiş Ekonomileri Arasında Uluslararası Girişimcilik Faaliyetlerinin Önemi", *Uluslararası Ekonomi İşletme ve Politika Dergisi*, 2(1), 97-110.
- Yelkıkalan, N., Akatay, A., Altın, E. Y(2010). Yeni Girişimcilik Modeli Ve Yeni Nesil Girişimci Profili: İnternet Girişimciliği Ve Y, M, Z Kuşağı Girişimci. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10(20), 489-506.
- Yeşil, S., Paksoy, H. M., & Paksoy, H. B. (2020). "Bir Toplumsal Duyarlılık Davranışı Olarak Sosyal Girişimcilik", *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(62), 3387-3398.
- Yüksel, B., & Artar, O. K. (2022). "Türkiye'de Dijitalleşme Ve Ülke Ekonomisi Üzerindeki Olası Etkilerinin Değerlendirilmesi", *Working Paper Series*, 3(2), 99-116.
- Zahra, S. A., Newey, L. R., & Li, Y. (2014). On the Frontiers: The Implications of Social Entrepreneurship for International Entrepreneurship", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38(1), 137-158. doi: <https://doi.org/10.1111/etap.12061>.

İnternet kaynakları

- [1]. Türk Dil Kurumu (<https://www.tdk.gov.tr/>) (E.T. 01.012022).
- [2]. Türk Dil Kurumu (<https://www.tdk.gov.tr/>). (E.T.05/01/2022).
- [3]. Yüksek Lisans Programları (<https://yukseklisans.com.tr/>). (E.T. 06 .01.2022).
- [4].Girişim Savaşçısı (<https://girisimsavascisi.org/kamu-girisimciligi-nedir-kamu-girisimciligi-orneklere-nelerdir/>) (E.T. 06 .01/2022).
- [5]. Türk Dil Kurumu Sözlükleri (<https://sozluk.gov.tr/>). (E.T. 07 .01/2022).
- [6]. Teknogirişim Sermayesi Desteği. (<https://tr.linkedin.com/pulse/teknogirisim>) (E.T. 07 .01.2022).
- [7].Yök Açık Bilim .(<https://acikbilim.yok.gov.tr/> (E.T. 07 .01/2022).
- [8].Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/> (E.T.18.5.2021)

- [9].TUİK Veri Portalı. (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500>) (E.T.18.5-2021)
- [10]. Kurumsal Kalkınabilirlik Danışmanlığı (<http://www.skdturkiye.org/esit-adimlar/yakin-plan>). (E.T.18.5-2023)
- [11]. Kagider Pusula Deneyim. <https://kagider.org/> (E.T. 06 .01.2022).
- [12]. Türk Dil Kurumu Sözlükleri (<https://sozluk.gov.tr/>) (E.T. 06 .01.2022).
- [13]. İnovadolu Sözlük <https://www.inovanadolu.com/sozluk/firsat-girisimciligi> (E.T. 06 .01.2022).
- [14].Kobi Vadisi <https://www.kobivadisi.com> (E.T.18/05/2022).
- [15]. İnovadolu Sözlük (<https://www.inovanadolu.com/sozluk/cevreci>) (E.T.18/05/2022).
- [16].YÖK <https://www.yok.gov.tr/> (E.T.19/05/2022).
- [17]. <https://ashokaturkiye.org/> (E.T.19/05/2022).
- [18]. Sosyal Bilimler Bloğu <https://socialnomics.net/>,<https://kusif.ku.edu.tr/>). (E.T.25/05/2022).
- [19]. Sosyal Bilimler Bloğu <https://socialnomics.net/>,<https://kusif.ku.edu.tr/>). (E.T.25/05/2022).
- [20]. Sosyal Bilimler Bloğu <https://socialnomics.net/>,<https://kusif.ku.edu.tr/>). (E.T.25/05/2022).
- [21]Mersin Üniversitesi (<http://www.mersin.edu.tr/>) (E.T.25/05/2022).
- [22] Yök <https://yokatlas.yok.gov.tr/> (E.T.25/05/2022).
- [23].Rasyonel Pozitif Psikoloji Derneği <http://www.rasyonelpozitifdernek.org/> (E.T.25/05/2022).